

dr Małgorzata Franczak

Marta Cygan

NGO bez barier, czyli jak zapewnić dostępność działań organizacji pozarządowych dla osób z niepełnosprawnościami?

(tutorial dla wrocławskich organizacji pozarządowych)

„Aby umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich sferach życia, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia im, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.”

[\(Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, art. 9\)](#)

Szacuje się, że osoby z niepełnosprawnościami stanowią przynajmniej 12% ogółu społeczeństwa. Oznacza to, że potencjalnie średnio co 10. uczestnik działań realizowanych przez organizacje pozarządowe może mieć trudności w skutecznym i rzeczywistym w nich udziale. Przeszkodą lub ograniczeniem, zwłaszcza dla osób z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym lub znacznym, mogą okazać się bariery wynikające z niedostosowania przedsięwzięcia do rzeczywistych potrzeb osoby z obniżoną sprawnością o charakterze fizycznym (np. poruszającej się na wózku), sensorycznym (np. niewidomej czy słabosłyszącej), intelektualnymi (z trudnościami w rozumieniu/o charakterze poznawczym), z doświadczeniem choroby psychicznej (np.), czy z trudnościami w komunikowaniu się (np. osoby z autyzmem).

Wychodząc naprzeciw potrzebom organizacji pozarządowych, które coraz częściej chcą dotrzeć również do tej grupy osób przygotowaliśmy ten tutorial. Podpowiadamy w nim, na co warto zwrócić uwagę przygotowując ofertę dla mieszkańców Wrocławia, aby mogły z niej skorzystać również osoby o ograniczonej mobilności i możliwościach komunikowania. I

nie mówimy tutaj o działaniach adresowanych wyłącznie do mieszkańców z niepełnosprawnościami, ale o ogólnodostępnych szkoleniach, konferencjach, debatach, wystawach, prezentacjach multimedialnych, projekcjach itp., ze szczególnym uwzględnieniem tych, które są finansowane z środków publicznych i które, **zgodnie z obowiązującym prawem muszą być** dostępne również dla uczestników z niepełnosprawnościami. Chodzi o to, aby osoby borykające się z barierami i trudnościami w samodzielnym funkcjonowaniu mogły na miarę swoich możliwości i aspiracji i na równi z innymi członkami naszych społeczności korzystać ze różnorodnej oferty organizacji pozarządowych. Zaznaczamy przy tym, że proponowane poniżej rozwiązania to jedynie wybrane standardowe rozwiązania. Oznacza to, że są to propozycje przykładowe, najczęściej stosowane, oparte na pewnych ogólnych [zaleceniach](#) i nie wykluczają możliwości, a w niektórych przypadkach nawet konieczności, zastosowania rozwiązań dostępnościowych jeszcze bardziej zindywidualizowanych. Ze względu na różnorodność potrzeb i możliwości potencjalnych każdego odbiorcy naszych działań lista dostosowań nie może być zamknięta.

Jeśli chcesz dotrzeć z ofertą swojej organizacji również do osób z różnymi niepełnosprawnościami, zadбай o to już na etapie planowania działania. Takie sposób planowania i organizowania nazywa się [projektowaniem uniwersalnym](#) i pozwala na dopasowanie usługi czy produktu do potrzeb szerokiej gamy odbiorców, często bez konieczności ponoszenia dodatkowych nakładów finansowych, czasowych i ludzkich. Jeśli jednak nie mogłeś zastosować projektowania uniwersalnego na wcześniejszym etapie, a działanie zostało już wdrożone skorzystaj z mechanizmu [racjonalnych usprawnień](#). Polega on na dokonywaniu takich zmian i dostosowań w każdym konkretnym przedsięwzięciu, czy usłudze, które zapewnią osobom z niepełnosprawnościami możliwość korzystania z nich na równi z innymi odbiorcami/osobami.

Bez względu na zastosowany mechanizm istotne jest, aby zadbać o dostępność naszego działania na każdym etapie jego realizacji. Co i kiedy warto zrobić prezentuje poniższe zestawienie:

ETAP REALIZACJI ZADANIA	DZIAŁANIA DOSTĘPNOŚCIOWE
rekrutacja	<ul style="list-style-type: none"> • Zadbaj, aby informacja o rekrutacji uczestników działania miała różnorodne formy (m.in. forma elektroniczna w wersji word lub dostępnym pdf., indywidualne spotkanie, możliwość udzielenia informacji lub wypełnienia dokumentu przez telefon, dostęp do tłumacza Polskiego Języka Migowego-PJM, dostarczenie informacji w języku łatwym w czytaniu i rozumieniu). • Pamiętaj, aby zasięg rekrutacji był jak największy (wiele osób z niepełnosprawnościami ma utrudniony dostęp do informacji). Zamieszczaj informacje na stronach i w portalach internetowych dostosowanych do indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności ich użytkowników. Korzystaj również ze stron adresowanych głównie do osób z niepełnosprawnościami. Umieszczaj informacje w miejscach, z których osoby te spotykają się najczęściej. • Dopilnuj, aby otwarte spotkania rekrutacyjne odbywały się w przestrzeniach dostępnych pod względem architektonicznym i technicznym (m.in. z odpowiednio szerokimi drożnymi ciągami komunikacyjnymi, wyposażonymi w podjazdy i windy dla osób z trudnościami w poruszaniu się, z dostosowanymi toaletami). • Informując o miejscu spotkania rekrutacyjnego poinformuj, czy i na ile miejsce spotkania jest dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Przekaż również odpowiednią informację również, jeśli takiej dostępności nie ma. • Zadbaj o dostępność formularzy rekrutacyjnych (m.in. zastosuj język łatwy w czytaniu i rozumieniu, powiększony druk, czcionkę bezszeryfową -np. Arial, Calibri, możliwość wypełnienia formularza w wersji elektronicznej, a jeśli jest to ankieta internetowa - nie stosuj tzw. captcha).

	<ul style="list-style-type: none"> Rekrutacja to dobry moment na zdiagnozowanie indywidualnych potrzeb potencjalnego uczestnika i zaplanowanie sposobu niwelowania ewentualnych barier. Umieść w formularzu rekrutacyjnym zapytanie, o to czego osoba ta potrzebuje, aby skutecznie i w pełni uczestniczyć w danym działaniu (np. transport specjalistyczny, asystent osobisty, materiały w formach alternatywnych, specjalistyczna dieta, miska dla psa przewodnika, itp)
promocja	<p>Projektując materiały i narzędzia informacyjno-promocyjne zadбай o:</p> <ul style="list-style-type: none"> różne formy kontaktu i informowania o wydarzeniu (telefoniczna, przez sms i e-mail), dostępność strony internetowej, na której informacje chcesz zamieścić (m.in. wyposażenie jej w opcje indywidualnego dostosowywania kontrastu, powiększonej czcionki, komunikaty głosowe, możliwość obsługi strony przez programy czytające), przejrzystości i czytelności materiałów drukowanych (np. czcionka bezszeryfowa, właściwe kontrasty, język łatwy w czytaniu i rozumieniu, wydruk w alfabecie Braille'a lub piśmie wypukłym), tłumaczenie treści na PJM i umieszczanie ich w formie wideo z napisami w języku łatwym w czytaniu i rozumieniu lub stosowanie audiodeskrypcji, zaopatrzenie umieszczanych na stronie lub na portalu informacji graficznych (w tym zdjęć i infografik) w tekst alternatywny, szeroką dystrybucję materiałów promocyjnych prowadzoną różnorodnymi kanałami.
realizacja	<ul style="list-style-type: none"> Zorganizuj szkolenie dla pracowników i wolontariuszy zaangażowanych w realizację zadania w zakresie obsługi

uczestników z niepełnosprawnościami.

- Zadbaj o to, aby wszystkie ogólnodostępne formy wsparcia były realizowane w przestrzeniach dostosowanych dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. Zasada ta dotyczy nie tylko budynków (zob. opis powyżej), ale również imprez plenerowych (m.in. możliwość dojazdu na miejsce wydarzenia komunikacją publiczną, brak krawężników i schodów na drodze prowadzącej z przystanku komunikacji publicznej do miejsca, w którym odbywa się wydarzenie, zapewnienie miejsc parkingowych dla osób z problemami w poruszaniu się, ustawienie platformy na podwyższeniu oraz zapewnienie toalet dla osób z niepełnosprawnościami, obecność asystentów osobistych).
- Postaraj się, aby na miejscu wydarzenia był obecny asystent osobisty, tłumacz PJM oraz możliwość skorzystania z transportu specjalistycznego.
- Dostosuj czas trwania działania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (np. poprzez zwiększenie liczby godzin szkoleniowych; wydłużenie czasu zdawania egzaminów, robienie częstszych przerw lub zagwarantowanie miejsce, gdzie osoba tego potrzebująca może odpocząć lub się wyciszyć).
- Zadbaj o wyposażenie stanowisk komputerowych w sprzęt specjalistyczny, ułatwiający korzystanie z nich osobom z niepełnosprawnościami (np. ekrany powiększające, programy czytające, oprzyrządowania ułatwiające pracę z komputerem osobom z ograniczeniami ruchu kończyn górnych).
- Jeśli w trakcie działania przewidujesz wystąpienia prelegentów lub będziesz korzystał z materiałów drukowanych, prezentacji, animacji, materiałów audio i video - zadbaj o ich dostosowanie do potrzeb uczestników mających trudności w odbiorze tego rodzaju treści (np. audiodeskrypcja, napisy w języku łatwym w czytaniu i rozumieniu, napisy na żywo, tj. symultaniczny przekaz tekstowy,

	<p>system FM i stała lub przenośna pętla indukcyjna, czyli system wspomagający słyszenie osób korzystających z aparatów słuchowych).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeśli wśród prelegentów przewidujesz osoby z niepełnosprawnościami upewnij się, jakie mają potrzeby i zadbaj o ich zaspokojenie (np. podjazd na scenę lub rezygnacja ze sceny, program czytający treści prezentacji, wsparcie tłumacza lub asystenta). • Zastanów się, czy nie warto przeprowadzić transmisji on line wydarzenia. Dzięki temu pośrednio wezmą w nim udział osoby, które fizycznie nie są w stanie dotrzeć na miejsce wydarzenia. • Planując posiłki dla uczestników zapewnij m.in.: wyżywienie zgodne z potrzebami uczestnika z niepełnosprawnością; miejsce na postawienie posiłków i naczyń na różnych wysokościach; dostępność słomek dla osób z niedowładem kończyn górnych; wsparcie asystenta osobistego w trakcie posiłków.
<p>podsumowanie i ewaluacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pamiętaj, że każdy uczestnik danego wydarzenia, również osoba o ograniczonych możliwościach komunikowania się i przemieszczania ma prawo do wyrażenia własnej opinii nt. działania, w którym brała udział. • Dopilnuj, aby spotkania ewaluacyjne odbywały się w przestrzeniach dostępnych (tak jak w przypadku dostępności przestrzeni na etapie rekrutacji i realizacji zadania). • Przestrzegaj prawa do anonimowego wypełnienia ankiety, nawet jeśli uczestnik musi korzystać ze wsparcia asystenta osobistego lub tłumacza PJM. • Zadbaj o różnorodną formę formularzy ewaluacyjnych (m.in. język łatwy w czytaniu i rozumieniu, powiększony druk, forma elektroniczna, możliwość tłumaczenia pytań ankietowych przez tłumacza PJM).

	• Stwórz możliwość alternatywnego wyrażenia własnych opinii (np. przez nagranie audio lub video, formę obrazkową).

Czy obowiązek zapewnienia dostępności oferty organizacji pozarządowych oznacza, że np. szkolenie zamknięte, w którym na pewno nie wezmą udziału osoby poruszające się na wózkach musi być zorganizowane w budynku dostępnym architektonicznie? Oczywiście nie. Dbając o dostępność działań dla osób z niepełnosprawnościami należy w pierwszej kolejności dokonać gruntownego rozeznania i diagnozy w zakresie rzeczywistych potrzeb potencjalnych uczestników z niepełnosprawnościami. Jak tego dokonać?

Jeśli działanie jest poprzedzone formalną rekrutacją jego uczestników najprostszym sposobem jest zamieszczenie w dokumentach rekrutacyjnych zestandaryzowanego zapytania o specjalne potrzeby uczestników wynikające z ich niepełnosprawności. Warto przy takim zapytaniu zamieścić kafeterię odpowiedzi (asystent osobisty, tłumacz PJM, system wspomagający słyszenie, szczególne potrzeby żywieniowe- jakie?, materiały w formach alternatywnych - w alfabecie Braille'a, powiększoną czcionką, w języku łatwym, w czytaniu i zrozumieniu, zapewnienie warunków dla psa asystującego). Warto również dodać kategorię "inne, jakie?". Zapytaj również o preferowany sposób kontaktowania się z każdym z uczestników zgłaszających specjalne potrzeby (telefonicznie, mailowo, przez sms). Wyniki z ankiety potrzeb wskażą, jakie usługi dostępnościowe powinny być zastosowane w przypadku tego konkretnego działania w możliwie największym stopniu.

Jeśli przedsięwzięcie jest ogólnodostępne i nie wymagana wcześniejszej rejestracji, możesz tylko przewidywać, jakie specjalne potrzeby mogą mieć jego uczestnicy. Nie masz doświadczenia w tym zakresie? Skonsultuj się z organizacjami reprezentującymi lub pracującymi z osobami z niepełnosprawnościami. Na pewno działanie takie musi być zrealizowane w miejscu, do którego można dotrzeć komunikacją publiczną; w budynku i pomieszczeniach dostosowanych architektonicznie i technicznie. Należy zadbać także o najbliższe otoczenie budynku, w tym utwardzoną drogę i miejsce parkingowe umiejscowione w najbliższym otoczeniu wydarzenia. Musisz również być przygotowanym na sytuacje, w których potencjalny uczestnik może oczekiwać dodatkowego wsparcia i elastycznie reagować na tego typu zapotrzebowanie. Dlatego szczególnie zadbaj o przeszkolenie personelu i

wolontariuszy w zakresie obsługi osób z różnymi niepełnosprawnościami i/lub obecność asystentów osobistych.

Poniżej prezentujemy krótką charakterystykę wybranych racjonalnych dostosowań.

asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością

To jedna z najskuteczniejszych i coraz bardziej popularnych form wsparcia niepełnosprawnych uczestników w różnorodnych działaniach aktywizujących. Usługi asystenckie są adresowane:

- do osób niewidomych lub słabowidzących (przewodnik), głuchoniewidomych (tłumacz-przewodnik) oraz z dysfunkcjami narządów ruchu i schorzeniami neurologicznymi - w tych przypadkach asystencja ma na celu najczęściej kompensację trudności w poruszaniu się i przemieszczaniu;
- osób z niepełnosprawnością intelektualną i innymi trudnościami poznawczymi, których asystent wspiera w analizowaniu i wyjaśnianiu treści niezrozumiałych dla odbiorcy oraz przystosowujący przekazywane treści do jego możliwości percepcyjnych.

Zawsze szczegółowy zakres usług asystenckich musi być dopasowany do aktualnych możliwości, potrzeb i aspiracji osoby z niepełnosprawnością korzystającej ze wsparcia asystenta osobistego.

alternatywne formy przygotowanie materiałów informacyjnych, szkoleniowych, dokumentacji projektowej:

- elektroniczne wersje dokumentów, wersje w druku powiększonym, pisane alfabetem Braille'a;
- nagrania komunikatów w formie video z napisami lub tłumaczeniem języka migowego (osoby niesłyszące lub słabosłyszące);
- materiały w tekście łatwym do czytania i zrozumienia, tj. w wersji uproszczonej dostosowanej do możliwości poznawczych osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób niesłyszących, dla których język polski jest językiem obcym, a przez to trudnym do zrozumienia

audiodeskrypcja – technika słownego opisu obrazów, która pozwala osobom niewidomym i słabowidzącym na odbiór przekazów wizualnych (filmów i programów telewizyjnych, obrazów, spektakli teatralnych, wydarzeń sportowych, itp.)

akustyczne dostosowanie pomieszczenia poprzez wyposażenie go w systemy wspomagające słyszenie, np. pętlę indukcyjną, system FM dla osób korzystających z systemów wspomagania słuchu (aparatów słuchowych)

dostosowanie stron internetowych – strona www jest dostępna, jeśli spełnia standardy WCAG 2.0 gwarantujące odbiór informacji przez osoby z niepełnosprawnością słuchu, wzroku, intelektualną i motoryczną oraz możliwość elektronicznego komunikowania się tych osób z urzędami i podmiotami prywatnymi (np. możliwość powiększania czcionki, odpowiedni dobór kolorów i kontrasty, treść łatwa do zrozumienia, uzupełnienie animacji i obrazów tekstem alternatywnym)

druk powiększony - to wydruk w czcionce bezszryfowej (np. Arial, Calibri, Verdana) o rozmiarze 16-18 punktów z wyrównaniem do lewej

tłumacz języka migowego dokonuje przekładu mowy dźwiękowej na język migowy oraz języka migowego na mowę dźwiękową za pomocą zunifikowanego systemu znaków z wykorzystaniem artykulacji, mimiki twarzy, języka ciała i gestów; usługa dostępna jest również w postaci wideo-tłumaczenia (wideo-tlumacz.pl)

transport specjalistyczny adresowany jest w zasadzie do osób poruszających się na wózkach (ręcznych lub elektrycznych) w miejscach, gdzie nie ma komunikacji publicznej, albo komunikacja publiczna jest niedostosowana lub niewystarczająco dostosowana dla osób ograniczonej mobilności

Wykorzystana literatura:

1. [Dubanik, J., Franczak, M., 2017, ModeLOWE Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji dla obszarów zdegradowanych i defaworyzowanych. Rodz.III Dostępność modelu LOWE do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami](#)

2. [Gawska, A. i in, 2015, Dostępność Funduszy Europejskich 2014 - 2020 dla osób z niepełnosprawnościami w praktyce](#)
3. [Gosk, D., Kowalski, P., Stępień, B., Ekspertyza dotycząca dobrych praktyk w zakresie wspierania osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności - odbiorców działań instytucji kultury.](#)
4. [Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020. Załącznik nr 2 - Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020.](#)

OFERTA WSPÓŁPRACY

Potrzebujesz wiedzy lub wsparcia w dostosowaniu działań Twojej organizacji do potrzeb i możliwości osób z niepełnosprawnościami? Skorzystaj z usług [Fundacji Eudajmonia](#).

Pomożemy Ci w:

1. w kompleksowym zaplanowaniu i realizacji usług dostępnościowych dla wydarzeń/działań/przedsięwzięć realizowanych przez Twoją organizację,
2. przeszkoleniu personelu i wolontariuszy w zakresie savoir vivre oraz obsługi osób z niepełnosprawnościami,
3. tłumaczeniu tekstów standardowych na język łatwy w czytaniu i rozumieniu,
4. realizacji materiałów video z tłumaczeniami w PJM oraz napisami w języku łatwym w czytaniu i rozumieniu.

Chcesz zaangażować osoby z niepełnosprawnościami do pracy w Twojej organizacji? Również skorzystaj z usług [Fundacji Eudajmonia](#). Oferujemy:

1. wsparcie wykwalifikowanych asystentów osobistych osób z niepełnosprawnościami,
2. wsparcie trenerów pracy w miejscu pracy i poza nim,
3. usługi doradcze w zakresie pozyskania dofinansowania do wynagrodzenia pracownika z niepełnosprawnością oraz dostosowania stanowiska pracy z środków publicznych.

Osoby do kontaktu:

Małgorzata Franczak, tel. 695 80 47 87, e-mail: m.franczak@eudajmonia.pl

Marta Cygan, tel. 695 73 08 09 , e-mail: m.cygan@eudajmonia.pl